

3) частину 2 ст. 17 викласти у такій редакції: «Рішення про утворення територіальної ради та кількість її членів приймається сторонами соціального діалогу відповідного рівня та затверджується розпорядженням відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голів місцевих державних адміністрацій та міських голів»;

4) статтю 17 доповнити ч. 7, визначивши, що: «Право брати участь у делегуванні представників до територіальних тристоронніх соціально-економічних рад мають репрезентативні суб'єкти соціального діалогу, статус яких відповідає адміністративно-територіальній одиниці, у межах якої діє відповідна тристороння соціально-економічна рада».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23 грудня 2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 225.

2. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 вересня 1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.

3. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності : Закон України від 22 червня 2012 р. № 5026-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 22. – Ст. 216.

4. Про колективні договори і угоди : Закон України від 1 липня 1993 р. № 3356-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.

5. Про порядокповідомної реєстрації галузевих (міжгалузевих) і територіальних угод, колективних договорів : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2013 р. № 115 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 16. – Ст. 554.

6. Про втрату чинності розпорядження міського голови від 20 грудня 2006 р. № 2460-р «Про міську тристоронню соціально-економічну раду» : Розпорядження міського голови від 26 травня 2011 р. № 494-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.city-adm.rv.ua/RivnePortal/ukr/documents_view.aspx?id=30957.

7. Minet G. Some Aspects of Social Dialogue from an ILO Standpoint : Expert Group Meeting on Economic and Social Councils [Electronic resource]. – Access mode : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/aunpan031812.pdf>.

УДК 349.2:369.223.4(477)

ПОНЯТТЯ ОХОРОНИ МАТЕРИНСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Пожарова О.В., к. ю. н.,
асистент кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті визначено поняття охорони материнства в декількох значеннях. Вносяться пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства та проекту Трудового кодексу України у сфері охорони материнства.

Ключові слова: охорона материнства, жінки, які працюють, материнство, працівники із сімейними обов'язками.

В статье дано определение понятия охраны материнства в нескольких аспектах. Вносятся предложения по совершенствованию действующего законодательства и проекта Трудового кодекса Украины в сфере охраны материнства.

Ключевые слова: охрана материнства, работающие женщины, материнство, работники с семейными обязанностями.

Pozharova O.V. CONCEPT OF MATERNITY PROTECTION IN THE LEGISLATION OF UKRAINE

The determination of concept of maternity protection is given in a few aspects in the article. Proposals on improvement of current legislation and Draft Labour Code in the sphere of maternity protection are introduced.

Key words: maternity protection, working women, maternity, employees with family obligation.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 24 Конституції України рівність прав жінки і чоловіка забезпечується у тому числі у сфері праці та винагороди за неї: спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Згідно з частиною третьою ст. 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою. Охорона сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні є одним із найважливіших і відповідальних завдань держави під

час здійснення правової регламентації прав і свобод людини та громадянина, позитивне вирішення якого тісно пов'язане з використанням прийнятої та чинної системи правових засобів у даній сфері суспільних відносин. Актуальною проблемою у теоретичному і практичному аспектах є проблема визначення поняття охорони материнства за національним законодавством.

Стан дослідження. Теоретичні та практичні аспекти правового регулювання праці жінок досліджують у своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці В.М. Андріїв, Н.Б. Болотіна, І.А. Ветухова, А.М. Лушніков, М.В. Лушнікова, В.Г. Ротань, О.М. Потопахіна, Г.І. Чанишева та ін. У сучасній науці трудового права відсутні спеціальні комплексні дослідження щодо поняття охорони материнства.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення поняття «охорона материнства» за національним законодавством і внесення пропозицій щодо удосконалення чинного трудового законодавства України у сфері охорони материнства.

Виклад основних положень. У чинному законодавстві визначається тільки поняття «дитинство». Згідно зі ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» [1] дитинство визначається як період розвитку людини до досягнення повноліття. Поняття материнства, батьківства на законодавчому рівні не визначаються, що не виключає можливих відмінностей в їх трактуванні та вимагає вироблення єдиного уніфікованого підходу.

У вітчизняній літературі визначається поняття «охорона материнства та дитинства» як система заходів щодо забезпечення інтересів матері та дитини шляхом надання їм медичної, матеріальної та інших видів державної підтримки [2, с. 596]. Проте на законодавчому рівні визначається лише поняття «охорона дитинства» як система державних і громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства»).

Відповідно до ст. 4 зазначеного Закону система заходів щодо охорони дитинства в Україні містить:

- визначення основних правових, економічних, організаційних, культурних та соціальних засад щодо охорони дитинства;
- удосконалення законодавства про правовий і соціальний захист дітей, приведення його у відповідність до міжнародних правових норм у цій сфері;
- забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності;
- проведення державної політики, спрямованої на реалізацію цільових програм з охорони дитинства, надання дітям пільг, переваг і соціальних гарантій у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності, заохочення наукових досліджень з актуальних проблем дитинства;
- встановлення відповідальності юридичних і фізичних осіб (посадових осіб і громадян) за порушення прав і законних інтересів дитини, завдання їй шкоди.

Поняття охорони материнства видається можливим подати у декількох значеннях.

По-перше, це принцип правового регулювання індивідуальних трудових відносин. Вітчизняними науковцями виділяється система принципів трудового права. На думку Д.А. Панькова, систему галузевих принципів сучасного трудового права складають принципи правового регулювання індивідуальних трудових відносин (принципи індивідуального трудового права), принципи правового регулювання колективних трудових відносин (принципи колективного трудового права),

принципи, властиві трудовому праву в цілому [3, с. 16]. Зокрема, до принципів правового регулювання індивідуальних трудових відносин вчений відносить такі, як свобода праці та заборона примусової праці; рівність прав і можливостей та заборона дискримінації у сфері праці; принцип гідної винагороди за працю; охорона життя і здоров'я працівників і особливий захист праці жінок, неповнолітніх, осіб із зниженою працездатністю (інвалідів, осіб похилого віку). Точка зору вченого була підтримана в навчальній літературі [4, с. 58].

І.А. Ветухова, досліджуючи особливості правового регулювання праці жінок, які поєднують роботу з материнством, запропонувала виділяти в системі принципів трудового права принцип підвищеної охорони праці жінок, які поєднують роботу з материнством [5].

Вчена визначає принцип підвищеної охорони праці жінок, які поєднують роботу з материнством, як обумовлене соціально-економічними та демографічними законами розвитку суспільства, а також його морально-етичними уявленнями про роль сім'ї в ньому і прямо закріплене в нормах права основоположне судження законодавця про істотне, головне в правовому регулюванні всіх форм і видів найманої праці жінок-матерів, її організації та управління без шкоди для материнства.

На нашу думку, серед принципів правового регулювання індивідуальних трудових відносин як складової частини системи принципів трудового права України доцільно виділяти принцип особливої охорони материнства.

Як принцип правового регулювання індивідуальних трудових відносин особлива охорона материнства є основоположною керівною засадою, що визначає зміст відповідних норм сучасного трудового права та їх подальший розвиток. Як й інші принципи правового регулювання трудових відносин, зазначений принцип не закріплений у чинному КЗпП України. Принцип особливої охорони материнства відсутній і в ст. 2 «Основні принципи правового регулювання трудових відносин» проекту Трудового кодексу України. У зазначеній статті передбачається принцип рівності прав і можливостей працівників, у тому числі гендерної рівності, шляхом забезпечення єдності та диференціації умов праці. Як видається, зазначену статтю слід доповнити принципом про особливу охорону материнства, що відповідає ст. 51 Конституції України.

По-друге, охорону материнства також видається можливим визначити як одне з основних трудових прав (право жінок, які працюють, на охорону материнства). У вітчизняній науці трудового права основні трудові права досліджуються у роботах В.М. Андріїва [6], Є.В. Краснова [7].

Так, Є.В. Краснов визначає основні трудові права як можливість людини у сфері праці, закріплені у міжнародних актах, Конституції, законах України та необхідних для її гідного існування й розвитку, забезпечення якості трудового життя. Вчений також здійснює класифікацію основних трудових прав за певними підставами: за суб'єктною ознакою – індивідуальні та колективні трудові права; залеж-

но від суб'єктів індивідуальних і колективних трудових праводносин, у межах яких реалізуються індивідуальні та колективні трудові права, Є.В. Краснов поділяє основні трудові права на права найманих працівників, права організацій працівників, права працівників-мігрантів, права жінок, права дітей і підлітків, права працівників із сімейними обов'язками, права інвалідів, права представників працівників, права роботодавців, права організацій роботодавців та ін. За способом закріплення виділяють основні трудові права, які містяться у міжнародних актах про права людини, та основні трудові права, проголошені в актах національного законодавства (конституціях, трудових кодексах, інших законах). За змістовним наповненням основні трудові права класифікуються як такі, що передбачають та регулюють умови праці, захисні процедури, професійну орієнтацію та підготовку, зобов'язання держави у сфері працевлаштування та зайнятості, рівність прав і можливостей та заборону дискримінації, заборону примусової праці, соціальний діалог. За способом формулювання слід вирізнити основні трудові права, які сформульовані як рекомендаційні, оціночні базові положення, і права, пов'язані з певними матеріальними (нематеріальними) благами [8, с. 9].

З огляду на вищезазначене право жінок, які працюють, на охорону материнства як основне трудове право слід віднести до індивідуальних основних трудових прав, яке здійснюється вагітними жінками і жінками, котрі мають дітей.

Як одне з основних трудових прав право жінок, які працюють, на особливу охорону материнства закріплене у міжнародних актах. Однак зазначене право відсутнє в переліку основних трудових прав у ст. 2 КЗпП України.

За змістовним наповненням право жінок, які працюють, на охорону материнства належить до основних трудових прав, які передбачають та регулюють умови праці. За способом формування право жінок, які працюють, на охорону материнства може бути віднесено до прав, пов'язаних з певними матеріальними благами.

Необхідно звернути увагу, що у ст. 21 «Основні права працівника» проекту Трудового кодексу України передбачається право жінок, які працюють, на особливий захист материнства.

Однак охорону материнства як правову категорію слід відрізнити від захисту материнства. Визначення співвідношення цих двох понять потребує аналізу змісту категорій «охорона» та «захист», сформульованих у юридичній літературі.

У літературі під «захистом» розуміється діяльність, спрямована на ліквідацію і протидію порушенням, а також заходи із попередження цих порушень, що містять встановлення гарантій. У найбільш загальному вигляді це протидія незаконним діям, усунення порушень, а також відшкодування шкоди. Якщо захист – це комплексна система заходів, що застосовуються для забезпечення вільної та належної реалізації права, що містить різні засоби і заходи, то охорона – це встановлення загального правового режиму, тобто

діяльність, яка здійснюється до порушення права.

У чинному законодавстві частіше застосовується термін «захист» і не проводиться чіткої межі між поняттям «охорона» і «захист», як це робиться в науковій літературі.

По-третє, як субінститут комплексного правового інституту «Праця жінок та осіб із сімейними обов'язками» охорона материнства є сукупністю правових норм, що передбачають гідні умови праці для вагітних жінок і жінок, які мають дітей, додаткові пільги для зазначеної категорії жінок, юридичні гарантії їхніх трудових прав.

По-четверте, охорону материнства також можна визначити як систему державних і громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного розвитку жінки-матері та захисту її прав, створення найбільш сприятливих умов для поєднання роботи з материнством.

В охороні материнства нормами трудового права відображується охоронна функція цієї галузі, що проявляється у встановленні гідних умов праці для жінок-матерів, додаткових пільг і переваг, юридичних гарантій їхніх трудових прав. Відсутність сприятливих умов для поєднання трудової діяльності з функцією материнства з-поміж інших чинників також негативно впливає на демографічну ситуацію в Україні.

Чинне законодавство зорієнтовано на створення дійових гарантій для матерів, які потребують особливої турботи і захисту з боку держави. Це може бути пов'язане з народженням дитини і подальшим доглядом за нею, коли жінка потребує додаткової підтримки. Усвідомлюючи цю обставину, більшість держав взяли на себе зобов'язання зі створення належних механізмів захисту материнства і дитинства. Норми про захист материнства і дитинства містяться у більш як 30 міжнародних актах (конвенціях, рекомендаціях, деклараціях міжнародних організацій, двосторонніх міжнародних договорах). Україна, виконуючи міжнародні домовленості, створює і закріплює відповідні механізми захисту материнства.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розробок у цьому напрямі.

Охорону материнства нормами трудового права видається можливим визначити як систему правових, організаційних, економічних заходів, спрямованих на заохочення материнства, гарантування інтересів матері та дитини, забезпечення їх повноцінного розвитку, створення найбільш сприятливих умов для поєднання роботи з материнством і виконанням сімейних обов'язків.

Поняття охорони материнства видається доцільним подати у декількох значеннях: принцип правового регулювання індивідуальних трудових відносин; одне з основних трудових прав – право жінок, які працюють, на особливу охорону материнства, закріплене у міжнародних актах; субінститут комплексного правового інституту «Праця жінок та осіб із сімейними обов'язками» індивідуального трудового права; система державних і громадських заходів.

Статтю 2 «Основні принципи правового регулювання трудових відносин» проекту Трудового кодексу України слід доповнити принципом про особливу охорону материнства, що відповідає ст. 51 Конституції України. Крім того, необхідно включити до переліку трудових прав, передбачених Конституцією України, право жінок, які працюють, на охорону материнства, а також включити це право у ст. 2 КЗпП України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 992 с.
3. Паньков Д.А. Принципи правового регулювання колективних трудових відносин : автореф. ... канд. юрид. наук :

спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Д.А. Паньков. – О., 2007. – 20 с.

4. Трудове право України : [навч. посіб.] / [Г.І. Чанишева, Є.В. Краснов, І.В. Лагутина та інш.] ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2014. – 402 с.

5. Ветухова І.А. Особливості правового регулювання праці жінок, які поєднують роботу з материнством, та його подальше вдосконалення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / І.А. Ветухова. – Харків, 2001. – 18 с.

6. Андріїв В.М. Система трудових прав працівників та механізм їх забезпечення : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / В.М. Андріїв. – О., 2012. – 40 с.

7. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України : [монографія] / Є.В. Краснов. – О. : Фенікс, 2012. – 178 с.

8. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Є.В. Краснов. – О., 2008. – 20 с.

УДК 341

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Ченшова Н.В., к. ю. н.,

доцент кафедри цивільного та трудового права

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Байрак Д.В., к. ю. н.,

старший викладач кафедри цивільного та трудового права

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У статті досліджуються питання, що стосуються правових засад і принципів становлення Світової організації торгівлі. Здійснено правовий аналіз науково-теоретичних джерел та чинних нормативно-правових актів. На підставі науково-правового, порівняльного й комплексного аналізу при дослідженні даного питання було виявлено ряд проблем практичного та теоретичного значення у функціонуванні й розвитку світової торгівлі.

Ключові слова: Світова організація торгівлі, Генеральна угода про тарифи і торгівлю, міжнародна торгівля, товари.

В статье осуществлено комплексное исследование правовых основ и принципов становления Всемирной торговой организации. Осуществлен правовой анализ научно-теоретических источников и действующих нормативно-правовых актов. На основании научно-правового, сравнительного и комплексного анализа при исследовании данного вопроса был выявлен ряд проблем практического и теоретического значения в функционировании и развитии мировой торговли.

Ключевые слова: Всемирная торговая организация, Генеральное соглашение о тарифах и торговле, международная торговля, товары.

Chenshova N.V., Bayrak D.V. LEGAL BASIS OF THE WORLD TRADE ORGANIZATION FORMATION

The paper studies the complex legal framework for the establishment of the World Trade Organization. The legal analysis of the scientific and theoretical sources and analysis of existing regulations in the research article. The study, based on scientific and legal analysis, comparative and comprehensive study found a number of problems of practical and theoretical importance in the functioning and development of world trade.

Key words: WTO, General Agreement on Tariffs and Trade, international trade, goods.

Вступ. Від регулювання діяльності міжнародно-економічної торгівлі, включаючи рух товарів та їх напрям, залежить прогресивний розвиток країн-учасниць не тільки Світової організації торгівлі (далі – СОТ), але й усіх країн, залучених до участі в міжнародно-правові відносини.

На сьогодні одним із вагомих напрямів міжнародного економічного співробітництва

є міжнародна торгівля. Зважаючи на це міжнародні структури, що займаються її питаннями, відіграють у світі важливу роль.

Вищенаведене зумовлює актуальність комплексного дослідження правових засад і принципів становлення СОТ.

1 січня 1995 р. була створена Світова організація торгівлі для обслуговування й реалізації багатосторонніх угод та угод з обме-